

Slutrapport

Återrapportering av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande projekt

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har kunnat genomföras med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå). Arbetet dokumenteras och efter insatsen lämnas en slutrapport till Brå.

Erfarenheterna från de olika projekten är många gånger intressanta för andra som arbetar med brottsförebyggande arbete och därför publicerar Brå ett urval av rapporterna på myndighetens webbplats.

För sakuppgifter och slutsatser står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/lokaltarbete

”Inte slå igen” – att pröva och dokumentera nya metoder att förebygga och hindra unga mäns våld mot kvinnor

Slutrapport av ekonomiskt stöd till lokalt brottsförebyggande arbete dnr B33-0497/2004 (B33-0482/2005)

Sammanfattning

Mansmottagningen mot våld i Uppsala har med ekonomiskt stöd av Brå haft möjlighet att under en drygt tvåårig projekttid fästa uppmärksamhet vid unga mäns våldsbenägenhet, att i förebyggande syfte rikta sig till dem med särskilda åtgärder samt vinna och sprida ny kunskap om sådana förebyggande åtgärder för att hindra unga mäns våld mot kvinnor.

Projektets viktigaste erfarenheter är att man med relativt enkla åtgärder skulle kunna åstadkomma väsentliga resultat för målgruppen unga våldsbenägna män. Detta grundar sig på att så få åtgärder hittills fokuserats på dessa unga mäns våld, att det inte har funnits instanser i samhället, officiella eller frivilliga, som med kunnskap haft tillräckligt öppen verksamhet eller tillräckligt uppsökande inriktning för att möta dessa ungdomar. Vår erfarenhet har i stället varit att när man har kunskap, målinriktning och resurser, är det ett efterfrågat, tacksamt och fruktbart arbete.

Bakgrund

Första ansökan: I september 2004, för nu två och ett halvt år sedan, framställde Mansmottagningen mot våld i Uppsala sin första ansökan till Brottsförebyggande rådet. Projektområdet avsåg riskzonspersoner/återfallskriminalitet. Målgruppen unga män med våldsproblematik eller i riskzonen för att utöva våld var angelägen för oss vid tidpunkten för ansökan och blev under den gångna projekttiden ännu angelägnare och tydligare.

Förnyad ansökan: I september 2005 ansökte vi om ekonomiskt stöd för ett andra projektår och beviljades detta. Brå:s positiva beslut vid två tillfällen har på ett väsentligt sätt bidragit till mottagningens möjlighet att bevaka unga mäns våldsproblematik och genomföra satsningar som inte annars skulle kommit till stånd.

Ursrungsplaner – reviderade planer: Projektet lades upp som ett ambitiöst tvåårigt arbete, trots att vi under ansökningstidens gång förstod att Brå endast beviljade medel för ett år i taget. Själva arbetets innebörd, att rikta sig mot yngre män, nå dem, arbeta processinriktat och åstadkomma några psykologiskt påtagliga resultat, samt därtill dokumentera detta, att dessut-

om knyta kontakter med samhällets övriga officiella och frivilliga insatser för ungdomar och att förvalta dessa kontakter, allt detta fordrade emellertid som vi såg det minst 2 års perspektiv. Den budget som vi ursprungligen presenterade och begärde ekonomiskt stöd för, siktade därför på en betydligt mer omfattande verksamhet än den som senare har kunnat förverkligas:

	Ansökt ekonomiskt stöd	Beviljat
År 1	150.000 kr	40.000 kr
År 2	150.000 kr	80.000 kr

Huvuddelarna i projektiden strävade vi trots allt efter att bibehålla, men en rejäl ekonomisk och därmed verksamhetsmässig begränsning har ändå kommit att prägla projektarbetet. En förskjutning i projektgenomförandet har dock blivit, att vi har fått avstå från analyserna av eventuella effekter på individnivå till förmån för att uppmärksamma effekterna av att över huvud taget i mottagningens våldsbearbetning fokusera projektets målgrupp. Vad ser vi och vad lär vi, om vi har ungas våldsbekymmer i fokus?

Förlängning av projektiden: Första projektåret avsåg tiden 1 oktober 2004 – 30 september 2005. Redovisning för det beviljade bidraget på 40.000 kr för detta år lämnades i dec 2005.

Projektet förlängdes med ett andra projektår som avsåg tiden 1 oktober 2005 – 30 september 2006, och för detta beviljades 80.000 kr.

Projektet avslutades officiellt med den stora jubileumskonferensen den 25 sept 2006 med temat "Ungdom bakom våldet". I och med detta var också bidragsmedlen i stort sett förbrukade.

Det vore emellertid oriktigt att avsluta redovisningen vid denna tidpunkt. Konferensen fick flera avsedda konsekvenser som präglade de följande månaderna. Vi väljer därför att i denna redovisning redogöra för aktiviteter och iakttagelser fram till föregående års slut. Projektet har därför i vår mening pågått tiden 1 september 2004 – 31 december 2006.

Slutrapportens uppläggning

I denna rapport redovisar vi för överskådlighetens skull samtliga aktiviteter under hela projektiden, 1 sept 2004 – 31 dec 2006, trots att närmare hälften redan presenterats i rapporten dec 2005.

En svårighet vid rapporteringen är konfidentialiteten. Vi är tvungna att avstå från att namnge vilka skolor vi har besökt eller vilka instanser som har remitterat unga våldsbekymrade pappor. Vi kan bara översiktligt ange antal och ålder på de män som kommit till mottagningen tack vare Brå-projektet eller vars behandling möjliggjorts genom Brå-medel. En berörd ung man som möjligen läser denna rapport ska inte kunna känna igen sig, inte heller en berörd tjänsteman som förmedlat en ung mans kontakt med oss eller samrått med oss i ett specifikt ärende.

I denna rapport redovisar vi så mycket som möjligt genomförda åtgärder samt visar på kostnaderna. Men detta är egentligen inte detsamma som att projektet är definitivt avslutat eller att materialet är färdiganalyserat. Vi skulle önska fler tillfällen under innevarande år att analysera sifferresultat, att diskutera möjliga åtgärder och dra ytterligare slutsatser. Vi skulle t ex vara beredda att inför Brå eller med stöd av Brå vid tillfälle hålla ett seminarium om metoder och resultat.

1. Konkret genomförda åtgärder, aktiviteter och verksamheter

Första året: 1 okt 2004 – 30 sept 2005

- studiedag på skola med föreläsningar, rollspel och övningar med elever, samt föreläsning för lärarna
- deltagande av våldsbenägna unga män i behandlingsgrupper (vilka inte annars skulle ha kunnat delta av ekonomiska skäl)
- deltagande av våldsbenägna unga män i kontinuerlig individuell behandling (vilka inte annars skulle ha kunnat delta av ekonomiska skäl)
- konsultation för skolpersonal beträffande våldsbenägna skolelever, därtill samtal vid behov
- genomfört studiedag "En dag om våld" i Uppsala 2005-04-21, varvid ett deltema behandlade barn och ungdomar (se bilaga och särskild notis)
- erbjudit skolklasser fritt deltagande i nämnda studiedag
- deltagit i studiedag "Trasdockan" om våldsutsatta barn och ungdomar 2005-09-01
- frikostigt erbjudande av studiebesök, utbildning, uppsatshandledning och intervjuer för unga studerandegrupper, såsom polisaspiranter, socionomstuderande, psykologistuderande, psykoterapistuderande, sjuksköterskestuderande
- deltagande i debatt mot våld mot och mellan barn i studieförbunds regi
- samråd 2 ggr/termin med Trappans/Uppsala kommuns referensgrupp för "Barn som bevittnat våld i sina familjer" (där barn- och ungdomsperspektivet kontinuerligt blir belyst genom Trappans verksamhet för utsatta ungdomar, vidare Barnombudsmannen, företrädare för skola/förskola, barn- och ungdomspsykiatri m fl)
- kontinuerligt samråd med Uppsala-polisen (bl a Familjevårdsenheten, Brottsofferenheden och ansvariga för utbildning), representanter för socialtjänst och familjerådgivning, Uppsala Kvinnojour, Brottsofferjouren, Barnombudsmannen, Rädda Barnen, m fl organisationer.
- medverkat till att pappa-projektet kommit igång i april 2005, som bl a syftar till att starta och driva en pappa-grupp (med särskild tonvikt på unga pappor och blivande pappor som använt våld)
- etablerat kontakterna inom universitetsvärlden, för forskning och för olika utbildningsgrupper
- förberett för att under vårterminen 2006 genomföra studiebesök och övrig information för högstadies- och gymnasieskolor
- initierat samverkansmöjligheter för åtgärder riktade till de drabbade i en våldsrelation som lättast kommer i skymundan (barnen och ungdomen, oavsett om de utsatts för våld eller utövats våld); exempel på samverkansparter: Trappan, Barnombudsmannen, skolorna m fl
- samverkan för att i regi av den sedermera nedlagda Föreningen "Icke-våld" i Uppsala verka för ett icke-våldsarbete i Uppsala
- påbörjat planeringen för projektets största och avslutande studiedag "Ungdom bakom våldet" med föreläsare från Alternativ til Vold, Oslo.

Särskild kommentar om studiedagen "En dag om våld" 2005-04-17

Efter ett fortsatt omfattande och ömsesidigt givande samarbete med Trappan (Uppsala kommuns och Uppsala läns landstings gemensamma erbjudande till utsatta barn och ungdomar), Uppsala Kvinnojour och Brottsofferjouren i Uppsala genomfördes studiedagen med temat "En dag om våld". Ett av deltemata var barn och våld och våld bland ungdomar.

Liksom vid tidigare tillfällen var studiedagen välbesökt, och denna gång deltog cirka 150 personer med olika yrkesbakgrund. Detta bekräftade behovet av de studiedagar som MVU nume-

ra (ensam eller i samverkan) gjort till tradition, dagar som ger möjlighet till möten mellan yrkes- och intressegrupper och tillfälle till kvalificerad kunskapsförnyelse på området.

Andra året: 1 okt 2005 – 31 dec 2006

- studiedagar på skolor för lärare och övrig personal med tema ”konflikthantering” samt för elever på temat könsrelaterat våld mm
- deltagande av våldsbenägna unga män och unga pappor i behandlingsgrupper (vilka inte annars skulle ha kunnat delta av ekonomiska skäl)
- deltagande av våldsbenägna unga män och unga pappor i kontinuerlig individuell behandling (vilka inte annars skulle ha kunnat delta av ekonomiska skäl)
- samråd med barn- och ungdomspsykiatriska enheter och kommunala socialtjänstenheter beträffande enskilda unga våldsbenägna män eller unga pappor
- samråd med skolpersonal om enskilda elever, föräldrakontakten mm
- föredrag om pappa-rollen för unga pappor i Uppsala 2005-11-07
- föredrag med titeln ”Inte slå igen” i Umeå 2005-11-25
- Forensiska psykologers årskonferens 2005-10-20--21 (med delinnehåll unga förövare)
- Nätverket kring Stiftelsen Krukmakaren 2005-10-25 (med delinnehåll unga förövare)
- föredrag vid seminarium anordnat av Riksförbundet Hem och Samhälle 2005-11-10 Stockholm (med inriktning på familjesituationen)
- information för Uppsala kommuns ungdomsenhet 2006-02-07
- deltagande i Brå:s metodutbildning på Tollare folkhögskola 2006-02-09--10
- föredrag på Allmänna Barnhuset 2006-02-20
- information för Mottagningen för unga vuxna (inom UAS psykiatri) 2006-03-16
- deltagande i Stiftelsen Krukmakarens årskonferens i Stockholm 2006-04-28 (delvis med inriktning på unga förövare)
- ”Förändring och behandlingsmöjligheter” – konferens i Uppsala 2006-05-10--11 med inriktning på professionellt arbete men mäns våld i nära relationer (i vilket bl a mottagningens pappa-projekt ffg presenterades för en större allmänhet)
- utbildning för polisens utredare om våld mot barn 2006-05-17
- information om pappa-arbetet och utbudet riktat mot unga förövare vid Psykoterapimässan i Stockholm 2006-05-18--20
- medverkan i Rädda Barnens manifestation och seminarium om åtgärder för män som begår övergrepp på barn, i Uppsala 2006-09-08
- Jubileumskonferens ”Ungdom bakom våldet” i Uppsala 2006-09-25 (se bilaga och särskild notis)
- ansvarig för utbildning i S:t Petersburg i professionellt behandlingsarbete med mäns våld, vid tre tillfällen under hösten 2006 (däribland belysning av verksamhet riktad till unga pappor samt studiebesök vid ungdomshem för alternativ behandling av vårddömda unga män)
- fortsatt arbete för att samverka med och stödja Pappa-projektet; medverkan till starten av den första pappa-gruppen febr 2006
- kontinuerligt samråd med ”Trappan” där MVU ingår i dess referensgrupp ”Barn som upplevt våld i sina familjer”
- kontinuerligt samråd med Uppsala-polisen, främst Familjevårdsenheten
- kontinuerligt samråd med representanter för socialtjänst och familjerådgivning (mest i Uppsala kommun men även kranskommuner)
- samråd med Uppsala Kvinnojour, Brottsofferjouren, Barnombudsmannen, Rädda Barnen, m fl organisationer

- frikostigt erbjudande av studiebesök, utbildning, uppsatshandledning och intervjuer för unga studerandegrupper, såsom gymnasie-studerande och blivande poliser, socionomer, psykologer, psykoterapeuter, sjuksköterskor, jurister m fl.

Särskild kommentar om jubileumskonferensen ”Ungdom bakom våldet” 2006-09-25

Mansmottagningen mot våld i Uppsala startade som en projektidé i april 1996 utifrån ett starkt behov av att tillskapa en mottagning för män i Uppsala. Särskilt var det mäns könsrelaterade våld som var i fokus.

MVU ville uppmärksamma detta och lät därför Brå-projektets planerade final med en öppen konferens om ungas våld sammanfalla med MVU:s 10-årsjubileum. Personal på skolor och institutioner med ungdomsinriktning, personal inom socialtjänsten och många fler inbjöds för att ta del av mottagningens erfarenheter under dessa år. Särskilt viktigt var att förmedla kunskap från Alternativ til Vold – ATV i Oslo som under många år haft en inriktning på ungas våldsbenägenhet. Två av dess psykologer föreläste utifrån sin erfarenhet från ”ATV Ung”.

Konferensen lockade ett 100-tal deltagare. Viktiga konsekvenser var de kontakter som knöts med skolor, institutioner, organisationer och enskilda. Mottagningen fick därför under hösten flera uppdrag som hade sin start i konferensen, såsom studiebesök på skolor, enskilda hänvisningar rörande unga pappor, konsultation och rådgivning för skolpersonal, studiebesök av mottagningar med barn- och ungdomsinriktningar mm.

En bilaga bifogas, med ppt-bilder och litteraturförslag från konferensen.

Särskild kommentar om Pappa-projektet

Strax efter Brå-projektets start tillkom Pappa-projektet, med ekonomiskt stöd av Allmänna Arvsfonden. Medan Brå-projektet avslutas, fortsätter pappa-projektet.

Pappa-projektet startade i april 2005, dess första behandlingsgrupp startade ett år senare, i februari 2006, och efter ett halvår framkom behovet av ytterligare en grupp, som kom igång i september 2006. Pappa-projektet odlar ett stort antal kontakter, där särskilt Trappan, mödra- och barnavårdscentralerna, familjecentralerna, skolorna, Barnombudsmannen och andra varit viktiga samarbetspartners.

Det är viktigt att påpeka att det som nu under 2006-2007 nästan skulle kunna ses som MVU:s flaggskepp, pappa-projektet, har haft god draghjälp av Brå-projektet. Fokus har kunnat läggas på den yngre åldersgruppen, och inledningsvis fanns Brå-medel som en ekonomisk basresurs för att nå den yngre gruppen män och möjliggöra unga mäns ingång på mottagningen, en funktion som sedermera pappa-projektet tagit över.

Särskild kommentar om utvärdering, forskning och universitetskontakter

MVU har under 2006 etablerat och stabiliserat sin forskningssamverkan genom regelbundna överläggningar med prof i genuspsykologi Mona Eliasson, Gävle. I detta samråd har forskar-studerande/dr med vet Helena Lindstedt haft en drivande funktion. Ytterligare en forskare, Per Ekstrand, har knutits till forskargruppen, och planeringen för att söka medel och lägga upp projekt resulterar i en ansökan om forskningsmedel i januari 2007. Kontakten med docent Maria Eriksson, Centrum för genusvetenskap i Göteborg (fr o m 2007 vid Sociologiska institutionen i Uppsala) fortsätter, och en intervju med ytterligare en forskare, Anna Hagborg, har ägt rum.

Under hösten 2006 förbereddes ett utvärderingsprojekt om behandlingsarbetet på mottagningen. MVU har beviljats bidrag av regeringens Jämställdhetsdelegation och kommer att under 2007 introducera dokumentationsmetoder och utvärderingsrutiner med dessa medel.

Under 2006 har mottagningen tagit emot sin första psykologstuderade för praktik, och ytterligare två psykologexamensarbeten på mottagningens material har genomförts. Dessa psykologstuderandes närvaro på mottagningen, liksom de aktuella utvärderings- och forskningsplanerna har fått skjuts av Brå-projektet.

Brå-projektet var mottagningens första projekt med utifrån kommande medel som fokuserade en del av verksamheten och bidrog till utveckling av kunskap och metoder kring dokumentation och utvärdering. Brå-projektet har därför mycket tydligt blivit ett initiativ som genererat ytterligare initiativ och andra projekt.

Första analys av projektet

Under projekttidens gång har det bekräftats att målgruppen våldsbenägna ungdomar och unga män är naturliga och angelägna kontakter för Mansmottagningens verksamhet, och de utgör verkligen högriskgrupper. En studie visar att 10-20 % av alla ungdomar brukar våld under sin ungdomstid (Kosterman et al 2000). Andra studier hävdar att siffran är mycket högre. Slagen dam-studien (Lundgren et al 2000) och en annan studie från Rikskvinnocentrum (1997-98) visar att många våldsrelationer omfattar våld mot kvinnan under graviditeten och ibland har startat just där. Två aktuella norska studier visar på hur våldsfrekvent ungdomars vardagsliv är, på skolgården och på fritiden. Däremot har samhället inte skapat forum att bearbeta detta, vare sig förebyggande eller med tillräckliga och kompetenta resurser i samband med någon uppseendeväckande, ofta tragisk våldsincident i skolvärlden (Isdal m fl: Vold i skolen 2003; Bengtsson m fl Ungdom bak volden 2004). Vårt Brå-projekt har visat oss att man med medvetna och fokuserade men inte särskilt kostsamma insatser har stora möjligheter att nå just dessa grupper.

Kartläggningen har visat sig korrekt, och i samverkan med våra nätverkskontakter (polisen, frivården, Trappan, Brottsofferjouren) har det varit lätt att kartlägga behovet och uppmärksamma, fokusera och möta dessa unga män i olika situationer.

Sammanfattningsvis kan sägas att projekttiden, efter att Mansmottagningen beviljades Brå-medel med inriktning på unga mäns våld, har präglats av att mottagningen vid många olika tillfällen och på flera olika sätt har satt frågan om ungdom och våld i centrum. I medarbetargruppen har kunskapen ökat, och mottagningen lockas i sin verksamhet att ännu mer kunna ta emot ungdomar och ge dem den våldsbearbetning som inte finns på andra ställen i samhället. I personalgruppen har vi också hela tiden varit beredda att sprida vår erfarenhet och medverka i utåtriktad information, föreläsningsverksamhet och nätverksbyggande.

2. Begräsningar i planerade åtgärder

- studiedagar på högstadie- och gymnasieskolor och studiebesök från skolor som vi hade räknat med skulle utgöra en stor del av själva projektet, kom bara att genomföras i begränsad utsträckning; vi hade besök av eller besök på fem skolor men hade räknat med det dubbla;
- utbildning för personal på kringliggande § 12-hem (Eknäs, Bärby) kunde aldrig genomföras, som det var önskvärt; kontakt har i stället etablerats med ett LVM-hem;

- erfarenhet av unga män som lämnar fängelset och under tiden för villkorlig frigivning deltar i mottagningens verksamhet, har varit goda; samarbetet med anstalten Åby har fortsatt men begränsats till några få och tillfälliga kontakter;
- den statistiska analysen av uppgifter rörande de unga män som berörts av verksamheten har helt fått anstå av ekonomiska skäl.

Att planerade och önskvärda åtgärder kom till stånd i mindre omfattning än som var tänkt, får förmodligen tillskrivas att med projektets begränsade budget i förhållande till ursprungsplanerna, fanns inte längre de personella resurserna att uppehålla alla kontakter, För studiebesök på skolor och institutioner hade behövts personal att ringa upp, kontakta, följa upp och planera det praktiska genomförandet, och det hade behövt långsiktigare tidsplanering för organisationer som planerar sitt arbete terminsvis.

3. Genomförda åtgärders brottsförebyggande effekt

Iakttagelser som görs är

- att tala om våld är mycket mindre provocerande eller främmande för unga människor än man som utomstående föreställer sig; emedan det är en så stor del av de ungas vardag, är det som att öppna slussar om man ger tillfälle att tala om det som ändå omger dem till vardags
- våldsbenägna ungdomar som får en samtalskontakt har dittills (i sitt unga och ofta våldsfyllda liv) nästan aldrig fått någon form av bearbetning av sitt våldsproblem; det är därför en ytterst tacksam situation att få börja tala om det – individuellt eller i grupp – i en anda av respekt och förståelse och med en gemensam angelägenhet att stoppa våldet
- att bara få en samtalskontakt och börja prata om våldet, har en starkt reducerande effekt på våldsbenägenheten
- det ska vara mycket kort sträcka mellan en första kontakt (per telefon, e-post, anhörig som ringer, skolsköterskan som frågar, fästmän som är orolig, mannen själv som hör av sig) och tillfället för första samtal; personal som arbetar med våldsbenägna ungdomar kan snabbt fånga ungdomens egen motivation att stoppa egen brottslig inriktning
- det får inte föreligga ekonomiska hinder för ungdomen att komma, samtalen måste vara subventionerade eller helt gratis
- våldspreventiva åtgärder riktade till ungdomar och unga män är å andra sidan ekonomiskt mycket lönsamma
- att arbeta med ungdomarna där de är, i den situation de befinner sig, är brottsförebyggande i sig; ungdomar som bevittnat eller utsatts för våld kan med snabbt och professionellt bemötande hindras från att själva börja utöva våld genom att våldet ställs i centrum för samtal och behandling
- arbete med våldsbenägna ungdomar kräver snabb, okonventionell och prestigefri samverkan mellan olika samhällsliga och frivilliga organ, dvs en mycket utmanande uppfordran till oss alla som anser oss befinna oss på rätt sida om lagens rāmärken
- arbete med våldsbenägna ungdomar visar på uppenbara brister i de befintliga nätverken av samhällsätgärder, stor risk att de faller mellan stolar
- kunskapen har förstärkts om att tonårpojkar (dvs den position som dessa unga män innehade bara några år tidigare) ofta var offer och gärningsmän på samma gång
- snabbt insatta åtgärder utesluter inte att våldspreventivt arbete med unga män samtidigt fordrar tid; mycket går att åstadkomma enbart med att skapa en snabb och intensiv första kontakt; annat rehabiliterande och nyorienterande arbete måste få ta ett par år
- under projektets gång har vi sett flera exempel på att vi har kunnat bryta en våldspräglad identitetsutveckling till att ungdomen i stället kan satsa åldersadekvat på arbete, studier, relationer och en vålds- och drogfri fritid

- ungdomar och unga män är i regel mycket aktiva, fysiskt aktiva, aktiva i relationer och aktiviteter; av det skälet går det inte bara att ta bort ett icke-önskvärt beteende utan det måste ersättas av annan, konstruktiv aktivitet, vilket kan ta tid att bygga upp, dvs våldspreventivt arbete måste kompletteras med annan, positiv aktivitet.

Under projektiden har mottagningsarbetets tredelade perspektiv blivit alltmer uppenbart: arbetet mot våld omfattar åtgärder riktade mot 1) gärningsmannen, mot 2) offret, mot 3) vittnet. De unga männen och ungdomarna visar sig ofta vara i den belägenheten att deras färskva våldsincidenter inte kommer många år efter att de själva har bevittnat eller varit utsatta för våld i sina ursprungsfamiljer. Och det var i regel inte många år sedan dessa män var tonårspojkar och vid samma tidpunkt utgjorde både gärningsmän, offer och vittne. De kunde vara vittne till våld i hemmet, de kunde bli de värsta mobbarna på skolgården, och ute på stan på kvällarna var de ömsom den som slog värst eller som fick ta emot rejält med stryk.

Dessa fakta ställer fordringar på ett långtgående utbildnings- och stödarbete för en stor mängd anställda i socialtjänst, skola, sjukvård, rättsväsende, frivilligorgan m fl. Framför allt i Norge har man gjort erfarenheter av hur riktade insatser mot våldsbenägna ungdomar har kunnat ge resultat (se ovannämnda studier), och studier av behandling (t ex ungdomspsykoterapi, Boalt Boëthius 1998) stöder vårt fortsatta arbete med fokuserade insatser mot ungdomars våldsbenägenhet. Exempel finns även på insatser av mer debriefing-karaktär på skolor, som varit framgångsrika (och vi behöver inte gå längre än till vår egen stad Uppsala för att se sådana exempel).

I genomförandet skiljer vi mellan medarbetarna på mottagningen som fullföljer uppgifterna inom ramen för sin tjänst, och samverkande parter med vilka vi enbart har återkommande samråd. Undertecknad verksamhetsansvarig har själv haft huvudansvaret för skolornas studiebesök, och för de individuella kontakterna gjort detta tillsammans med en annan av de anställda. En av medarbetarna som under projektiden fullföljt sin forskarutbildning har av tidskäl dessvärre inte kunnat anlitas för önskvärd utvärdering och uppföljning, ett arbete som får anstå till det större utvärderingsprojektet som ska genomföras under 2007.

Samråd med samarbetspartners är till dels formaliserat (med Trappan kontinuerligt genom personallians; Frivården minst 1 g/halvår), till dels informellt i samband med andra aktiviteter (Brottsofferjouren, Brottsofferenheten med vilka vi samrått minst 1 g/år).

4. Kartläggning och dokumentation

Uppgifter om antalet berörda ungdomar/unga män

- i individuell behandling cirka 15
- i gruppbehandling cirka 10, därav cirka hälften i de sk pappagrupperna
- som berörts av studiebesök och liknande cirka 150.

Specifikt förhållningssätt i förhållande till unga våldsbenägna män

- snabbt, direkt och okonventionellt
- om möjligt ännu snabbare väg in mot samtal om själva våldet än i övrigt våldsbehandlingsarbete med vuxna män
- ännu mer konkret, mindre omsvep och psykologisering
- större flexibilitet vad gäller tid och plats för samtal och möten
- större flexibilitet och fantasi vad gäller former för kommunikation, pedagogiska hjälpmedel
- högre aktivitet, större nyfikenhet

- bygga upp tillit, visa intresse och respekt
- finna balansen mellan att ge ramar, begränsningar och trygghet och att ge förtroende och frihet

För att ö h t kunna påbörja projektet, fanns ett stort nätverk av kontakter och erfarenheter av vad som var möjligt. Två huvudinriktningar på arbetet utkristalliserades:

- den ena var det utåtriktade arbetet mot ungdomar i skolåldern, med studiebesök på skolor, med gruppernas studiebesök på mottagningen, med enskilda och gruppernas PM- och uppsatsarbeten, studiedagar och seminarier för berörda lärargrupper m m. Detta arbete har pågått under hela projekttiden. I och med andra projektåret och det nya läsårets start, intensifierades ett kontaktarbete med skolorna i Uppsala kommun och angränsande kommuner. Ett stort antal studiebesök, seminarier, studiedagar genomfördes (sammanlagt ett femtontal), dock inte i den utsträckning vi önskat.
- den andra är uppmärksamheten på våldsbenägna unga män som kommer till mottagningen, dömda eller frivilligt, för bearbetning av eget våld. Projektet öppnade kanaler för att männen enklare (snabbare, utan egen kostnad, på skilda villkor efter olika behov, grupp eller enskilt, med anhörig eller ensam etc) kunde komma till mottagningen för våldsbearbetning. Målgruppens särskilda behov och villkor och just deras tillgodogörande av en våldsfokuserad kontakt uppmärksammades.

Projektet kompletterar med sin särskilda kompetens och fokusering på våld det arbete som görs bl a i kommunens skolor, polisens brottsförebyggande arbete och Brottsofferjourens stödarbete. Under hösten 2005 genomfördes i Uppsala en stödgalä för kvinnofrid som manifesterade deltagande myndigheters och föreningars samverkan (Manligt nätverk för kvinnofrid i Uppsala, Uppsala kvinnojour, Mansmottagningen mot våld i Uppsala, Brottsofferjouren, Familjevårdsenheten m fl). Fortfarande återstår dock att våra erfarenheter samlas och presenteras skriftligt, framför allt för kommuners skol- och socialverksamhet.

5. Projektets brottsförebyggande effekt

Vårt bestående intryck är att man med mycket små medel kan åstadkomma viktiga effekter för en försummad grupp. Vi finner att man med det engagerade bemötande som vi visar våldsbenägna ungdomar och unga män, med våldskunskap och ett medvetet intresse för deras våldsproblematik, så har vi lämnat begreppet ”värstingar” och den tiden bakom oss, då dessa personer var farliga, svårförståeliga och till och med fränstötande. Kontentan av hela projektet är att personal som redan nu kommer i kontakt med unga män och ungdomar, i skolvärlden, barnvårdscentraler, militärutbildningen, socialtjänsten, hälso- och sjukvården, med tämligen enkla åtgärder kan fånga upp våldsbenägenheten.

Vi föreslår

- utbildning för berörda grupper (inom kriminal- och socialvård, hälso- och sjukvård, skola och frivilligorgan) i våldskunskap, i bemötande av våld hos unga män och i åtgärder för att stävja det könsrelaterade våldet
- att utbildningen ges status som ett nytt och särskilt kunskapsområde i förhållande till pågående utbildningar i hot och våld vid låsta institutioner
- att MVU ges uppdrag och resurser att formulera kursplaner för sådan utbildning och att därefter genomföra den
- att utbildningar tar fasta på flickors och pojkars olika våldsutveckling
- att kunskapsutvecklingen om ungdom och våld tar fasta på hur nära de olika aktörsrollerna vid våld (utövare – vittne – offer) ligger varandra just hos gruppen unga män

- att kommunerna inrättar mottagningar för unga vuxna, där sådana inte redan finns. Vid dessa ska kunskap om våldsbemötande ingå som ett självklart kompetenskrav för anställning
- att mottagningarna skapas med sådan tillgänglighet att de motsvarar våra vunna erfarenheter: att våldsbenägna unga män gärna söker hjälp för egna våldsproblem, när de väl känner till att det finns professionell, adekvat verksamhet
- att tjänster tillsätts vid mansmottagningar och vid ungdomsmottagningar med särskild inriktning på att möta våldsbenägna ungdomar, unga män och unga pappor och blivande pappor
- att medel ges för att översätta och för svenska förhållanden anpassa den norska handboken för skolpersonal: "Vold i skolen".
- att medel ges för att översätta det koncentrat av kunskap på området som den norska "Ungdom bak volden" utgör.

För Mansmottagningen mot våld i Uppsala

Hans Åberg
leg psykolog, leg psykoterapeut
verksamhetsansvarig